

OBEČNÁ DIDAKTIKA

(KPAD/7040)

Co je pedagogika?

Co je didaktika?

Co je pedagogika:

„To je to, co musí umět učitel, aby moh‘ učit děti.“

(Adam, 14 let, žák základní školy)

„Dneska se ze všeho dělá věda, to za našich mladejch let si uměli učitelé udělat ve třídě pořádek.“ *(Cecílie, 62 let, prodavačka)*

„Vím, jak se má učit, protože učím 15 let.“

1

2

3

4

5

6

Velmi silný –silný– spíše silný- spíše slabý– slabý – velmi slabý

„Rádoby věda o výchově.“ (Boleslav, 47 let, strojní inženýr)

Co může být příčinou toho, že laická veřejnost nedoceňuje pedagogiku jako vědu?

Jak uvádí Vladimír Štverák (2007) tak pedagogika v jistém slova smyslu sídlí podobný osud jako medicína. Stejně jako u ní, tak i o pedagogice se vyjadřují laici bez znalosti hlubších odborných studií a znalostí obecně, hodnotí pouze na základě vlastní zkušenosti ... každý přeci navštěvoval školu ☺.

Co činí vědu vědou ...?

Pomoc při pochopení světa a místa žáka v něm

Aplikovatelnost poznatků v praxi (vč. mezioborovosti)

Odpovědnost za formování společnosti (př.: jak jsou poznatky komunikovány)

Lidský faktor (motivace, frustrace, nejistota, ...)

Vše v kontextu (individuality žáků, třídy, prostředí ...)

Juklová, K. (2020). *Osobní epistemologie budoucího učitele*. Grada, p. 41

Autor nejrozšířenějšího klasifikačního systému věd: Biglan, A. (1973). The characteristics of subject matter in different academic areas. *Journal of Applied Psychology*, 57(3), 195-203.

- učitelé často nejsou schopni ontologické změny (ontological switch), tj. změny zaměření z obsahu disciplíny směrem na zaměření se na pedagogiku a didaktiku (VanSledright, 1996)

1. Úvod: aktuální otázky současné didaktiky

Otázky a úkoly:

a) Jak je myšlen výrok Sarverové, že učitel by se měl u žáků zaměřit na rozvoj takových technik a strategií, které jim umožní stát se nezávislými a myslícími bytostmi?

- ✓ Jak si takovou výuku konkrétně představujete?
- ✓ Jaké problémy a otázky takto pojatá výuka (u učitelů, žáků, rodičů, veřejnosti ...) generuje?

KONSTRUKTIVISTICKY POJATÉ VYUČOVÁNÍ (aktivizující)

X

TRANSMISIVNĚ-INSTRUKTIVNÍ VYUČOVÁNÍ („tradiční“)

Viz též téma 5b) Vyučovací metody

Murphy *constructivist checklist* (1997, p. 13-14):

1. Cíle - odvozeny přímo od žáků (nebo určeny ve spolupráci s učitelem).
2. Učitel - průvodce, facilitátor, který „pouze“ organizuje a řídí práci svých žáků (tvdá práce je doma - přípravy).
3. Učivo - prezentováno z různých perspektiv a různými metodami.
4. Učební úkoly – odrážejí realitu.
5. Práce zejm. s primárními zdroji (autentičnost).
6. Růst složitosti (praktických) úkolů (ne stagnace růstu).
7. Nové učivo - provázanost s ostatními předměty (+ předešlým učivem).
8. Důraz na konstrukci znalostí (proces), nikoliv na reprodukci.
9. Důraz na kooperativní formu výuky (učení se intersubjektivitě).
10. Výuka založena na (re)konstrukci žakových prekonceptů.
11. Chyba = prostředek vzhledu do předchozích znalostí/představ žáků.
12. Bádání = nejlepší způsob pro učení se samostatnému získávání informací.
13. Zapojení hl. vyšších kognitivních funkcí.
14. Výuka – rozvíjí metakognici žáků.
15. Hodnocení = autentické, komplexní a prolíná se s výukou.

b) Co se skrývá za Háblovou (2012) myšlenkou, že školní instituce jsou v mnohém ohledu moderní instituce, zatímco žáci jsou již postmoderní klientelou?

Kontakt: jaroslav.rican@ujep.cz

Komunikace: v předmětu: název + kód předmětu

Požadavky:

- Docházka – max. dvě absence
- Průběžné plnění úkolů
- Zkouška
 - ✓ Didaktický test
 - ✓ Vytvoření modelové hodiny

➤ Klíčové termíny:

- 1. Odevzdání (zaslání) Přílohy č. 1 (e-forma, preferuji doc./docx.) – Výběr odborné publikace pro zpracování podvojného deníku: dokumenty budou zaslány do **19.4.2026** (výběr publikace a vyplnění sdíleného souboru do **5.4.2026** - https://docs.google.com/document/d/1m8W4ggFIUkd8yUR7RhwOMXAHhGP9d4A_Q9zi-T_4hWU/edit?tab=t.0
- 2. Odevzdání modelové hodiny (v případě, že student/ka chce plnit zk touto cestou) do **15.6.2026** (tj. nejzazší termín pro první odeslání – první pokus).

SZZ z pedagogiky a psychologie – učitelství II. stupně a SŠ

8. Vzájemná interakce mezi obsahem vzdělávání a výchovně vzdělávacími cíli
Vývojové trendy v obsahu vzdělávání (rozpory v současném obsahu vzdělávání,
možnosti optimalizace učiva). Kurikulární teorie, realizace obsahu vzdělávání ve školní
praxi (rámcové vzdělávací programy, učební osnovy), očekávané výstupy, kompetence.
Vlastnosti výchovně vzdělávacích cílů, druhy a taxonomie výchovně vzdělávacích cílů.
Práce učitele s výchovně vzdělávacím cílem, determinace cílů obsahem.

➤ seminář č. 2 + 3 + 4a, přednáška č. 1 + 2

9. Nemateriální a materiální didaktické prostředky Provázanost organizačních forem
vyučování, vyučovacích metod a didaktických pomůcek. Třídění organizačních forem z
různých hledisek, podrobnější charakteristika vybraných organizačních forem.
Individualizace a diferenciací. Pojem vyučovací metoda a klasifikace vyučovacích
metod podle různých hledisek, vztah vyučovacích metod k různým činitelům
vzdělávacího procesu (k obsahu vyučování, k organizačním formám, k učiteli).
Učebnice (aktuální trendy v tvorbě učebnic), moderní didaktická technika ve vyučování
(multimédia).

➤ seminář č. 4b + 5

10. Pedagogická komunikace jako prostředek interakce mezi aktéry výchovně vzdělávacího procesu Vymezení a základní pojmy pedagogické komunikace. Typy pedagogické komunikace - verbální, nonverbální, komunikace činem, recepční, produkční. Popis tradičního a alternativního modelu pedagogické komunikace ve výuce. Práce s chybou, tvorba otázek, zpětná vazba, preferenční postoje učitele k žákovi, nelegální pedagogická komunikace.

➤ přednáška č. 7 + seminář č. 11

11. Hodnocení žáka a výsledků výchovně vzdělávacího procesu, neprospívající žák Hodnocení žáka ve vyučovacím procesu (vymezení pojmu, současné trendy v hodnocení žáků, typy a funkce hodnocení), evaluace, assessment, klasifikace a slovní hodnocení – výhody a nevýhody. Různé příčiny neprospěchu žáka v současné škole. Vlivy biologické, psychické, sociální, příčiny endogenní a exogenní. Vliv způsobu hodnocení a úrovně interakce učitel – žák na možnost neprospěchu žáka, možné způsoby eliminace příčin neprospěchu

➤ seminář č. 11

13. Aktuální didaktické trendy a jejich uplatnění v edukačním procesu Didaktická transformace učiva. Přibližování vnitřních poznatkových systémů učícího se jedince k aktuálnímu stavu poznání. Metody efektivního učení a vyučování, prostředky didaktické rekonstrukce, volba optimálních učebních a vyučovacích strategií, autodidaktické strategie. Pedagogická znalost obsahu. Konstruktivisticky orientované vzdělávání.

➤ přednáška č. 4+5, seminář 2+6+7, obecně leitmotiv celého kurzu

14. Školská soustava ČR. Charakteristika vertikální a horizontální vzdělávací soustavy. Popis vzdělávací soustavy ČR. Vymezení charakteristiky a prostupnosti vzdělávací soustavy ČR. Speciální školství. Preprimární vzdělávání. Vzdělávání dospělých. Obecné pojetí vertikální a horizontální školské soustavy. Konkretizace na zvolených případech (2+2) mimo ČR.

➤ přednáška č. 1+2

15. Historie Inspirace české pedagogiky významnými humanistickými teoriemi a osobnostmi. Významné mezníky české vzdělávací soustavy, výchovných institucí, poradenského systému a speciálního školství.

➤ přednáška č. 1+2

*„Budete ve své budoucí profesi učit,
abyste odučili, nebo abyste žáky
naučili?“*

(Kalhoust a Obst, 2002)

JAKÁ JE ÚLOHA ŠKOLY??

Škola má připravovat na život!

Otázky a úkoly na příště:

- a) Zhlédněte audiovizuální prezentaci na téma obsah vzdělávání (zasláno přes úschovnu)
- b) Stáhněte si aktuální verzi RVP ZV (Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání; verze 6/2023)
- c) Analyzujete *Průřezová téma (PT)* a vyhotovte následující tabulku (každý minimálně 2 PT). S touto tabulkou budeme pracovat během 2. semináře.

Cíl PT (max. 5 vět)	Co není aplikace/realizace příslušného PT	Jak v mém předmětu mohu zapojit příslušné PT

- d) Přečtěte si pohádku „Krakonoš a Kačenka“
- e) Přečtěte si článek od prof. Štecha: Štech, S. (2013). Když je kurikulární reforma evidence-less. *Pedagogická orientace*, 23(5), 615–633.

Hlavní otázky při četbě: (1) Je RVP postaveno na pedagogicko-psychologických výzkumech? Ano x ne – v jakých ohledech? (2) Jak je vnímán v článku konstrukt *kompetencí* v RVP?

- f) Přečtěte si rozšiřující informace k revizi RVP